

'Ecologisch onderzoek

Tramdijk Oost, Lemmer'

*Inventarisatie en beoordeling van
natuurwaarden in het kader van natuurwet-
en regelgeving*

COLOFON

Titel: 'Ecologisch onderzoek Tramdijk Oost, Lemmer'

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 06358

Status: eindrapport

Datum: 09 augustus 2007

Auteur: drs. I. Veeman & M.A. Heinen

Veldonderzoek: ing. M. van der Sluis

Opdrachtgever: Gemeente Lemsterland

Contactpersoon: dhr. A. Dragt

.....
EcoGroen Advies BV
Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64
F: 038 423 64 65
I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2007)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Veeman I. & M.A. Heinen (2007). Ecologisch onderzoek Tramdijk Oost, Lemmer; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 06-358. EcoGroen Advies, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding en doelstelling.....	1
1.2	Situatie.....	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid.....	3
2.1	Inleiding.....	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998.....	3
2.3	Nota Ruimte.....	4
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied.....	5
3.1	Methode.....	5
3.2	Flora.....	5
3.3	Zoogdieren.....	6
3.4	Broedvogels.....	7
3.5	Amfibieën en reptielen.....	8
3.6	Vissen.....	9
3.7	Ongewervelden.....	10
4	Geraadpleegde bronnen.....	11

Bijlagen

I	Kaartmateriaal Beschermd soorten
II	Soortenlijst
III	Wettelijk kader

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Aanleiding en doelstelling

Er zijn plannen voor woningbouw ten noorden van Lemmer. In dit verband is, in opdracht van de gemeente Lemsterland, een ecologisch onderzoek uitgevoerd door Ecogroen Advies. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid. Het onderzoek is gebaseerd op een tweetal veldbezoeken in respectievelijk april en mei 2007 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingrepen kan geconcludeerd worden dat deze geen negatieve effecten hebben op de in de omgeving aanwezige Habitatrichtlijngebieden, Vogelrichtlijngebieden, Beschermd Natuurmonumenten, PEHS of specifieke natuurwaarden buiten de PEHS.

Aangetroffen en te verwachten soorten

Het plangebied is gelegen ten noorden van Lemmer en bestaat hoofdzakelijk uit grasland en sloten.

- In het plangebied is de laag beschermde Zwanebloem aangetroffen;
- Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen ontbreken binnen het plangebied. Wel vormt het plangebied geschikt foerageergebied voor Gewone dwergvleermuis. Er zijn geen lijnvormige elementen aanwezig die een onmisbare vliegroute van vleermuizen vormen;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde zoogdiersoorten aangetoond of te verwachten;
- Op de begraafplaats zijn diverse bos- en struweelvogels (onder andere Vink, Fitis, Tjiftjaf, Roodborst) aanwezig, waaronder ook Grote bonte specht. De begraafplaats blijft echter in zijn huidige vorm gehandhaafd waardoor het broedbiotoop van deze specht niet wordt aangetast. Weidevogels komen niet of in lage aantallen voor. De oevers zijn geschikt als broedgebied voor Wilde eend, Meerkoet en Waterhoen;
- De laag beschermde amfibieënsoorten Meerkikker, Bastaardkikker, Kleine watersalamander, Bruine kikker en Gewone pad zijn in het plangebied aangetroffen of te verwachten. Bij het vergraven van terreindelen en het inbrengen van zand kunnen geschikte condities voor Rugstreeppad ontstaan;
- Kleine modderkruiper is in relatief grote aantallen aangetroffen in diverse sloten verspreid door het plangebied;
- Er zijn geen beschermde ongewervelden of reptielen aangetoond of te verwachten.

Ontheffing en compenserende en mitigerende maatregelen

- Voor de laag beschermde Zwanebloem geldt een vrijstelling van artikel 8 van de Flora- en faunawet. Het aanvragen van een ontheffing en het nemen van mitigerende maatregelen is ten aanzien van flora niet aan de orde;
- Omdat geen potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn en er geen aantasting plaatsvindt van (potentieel) belangrijke vliegroutes en foerageergebied is er geen schade te verwachten op vleermuizen. Het aanvragen van een ontheffing is voor vleermuizen hier niet aan de orde;
- Verstoring van broedvogels dient te allen tijde voorkomen te worden. Het verwijderen van beplanting en het bouwrijp maken van het gebied moet dan ook buiten het broedseizoen van vogels worden uitgevoerd. Het broedseizoen loopt voor de meeste soorten globaal van 15 maart tot 15 juli, hoewel dit geen harde datumgrenzen zijn;
- Voor de in het plangebied voorkomende zoogdieren en de aangetroffen amfibieën geldt automatisch vrijstelling en is geen ontheffing nodig. Om schade aan zoogdieren te minimaliseren is het wenselijk – indien de planning van activiteiten dit toelaat – het bouwrijp maken van het plangebied zoveel mogelijk uit te voeren in de periode augustus–februari, waarbij de maanden september en oktober de voorkeur hebben. In deze periode zijn ook amfibieën relatief weinig kwetsbaar. Om te voorkomen dat Rugstreeppad zich in het gebied kan vestigen wordt sterk aanbevolen om te voorkomen dat in de periode april–oktober (tijdelijke) ondiepe wateren aanwezig zijn;
- Het aanvragen van een ontheffing Flora- en faunawet ten aanzien van de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper is noodzakelijk.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

De gemeente Lemsterland (contactpersoon de heer A. Dragt) heeft EcoGroen Advies BV verzocht een ecologisch onderzoek uit te voeren ten behoeve van plannen voor woningbouw ten noorden van Lemmer (plan Tramdijsk Oost).

In verband met de op 1 april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet en de thans geldende Natuurbeschermingswet 1998, is het noodzakelijk om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats.

In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbesluit.

1.2 Situatie

Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied (zie figuur 1) is gelegen aan de noordzijde van Lemmer. De locatie bestaat voornamelijk uit grasland en sloten. In de zuidoosthoek van het gebied zijn enkele bosschages aanwezig. In het onderzoeksgebied zijn een begraafplaats, twee woningen en een basisschool aanwezig.

Figuur 1: Luchtfoto met rood omlind de begrenzing van het onderzoeksgebied (Bron: Google Earth).

Beoogde ontwikkelingen

Het voornemen is om in het plangebied woningbouw te realiseren. Daarbij worden de bestaande bebouwing (woningen en basisschool) en de begraafplaats ingepast. De precieze invulling van de overige gebied staat nog niet vast en is mede afhankelijk van de uitkomsten van voorliggend onderzoek.

1.3 Algemene opzet

Voorliggende quickscan is gebaseerd op veldonderzoek op twee momenten, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens (zie Geraadpleegde bronnen) en bekende ecologische principes.

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het plangebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de te verwachten effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen nodig zijn om aan de zorgplicht te voldoen en eventueel tot een ontheffingsverlening annex artikel 75 van de Flora- en faunawet te kunnen komen.

2 GEBIEDSGERICHT NATUURBELEID

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrictlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten. Dit wordt ook wel 'externe werking' genoemd.

In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Natura 2000- gebieden en Beschermde Natuurmonumenten. Binnen de Natuurbeschermingswet wordt nog altijd onderscheid gemaakt tussen verschillende categorieën beschermde natuurgebieden te weten: Vogelrichtlijngebieden, Habitatrictlijngebieden en Beschermde Natuurmonumenten.

Europese Habitatrictlijngebieden

In de directe nabijheid van het plangebied bevinden zich geen Habitatrictlijngebieden. Het meest nabijgelegen Habitatrictlijngebied is het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe en Brandemeer, een waardevol laagveenmoerasgebied. De afstand tot dit gebied is bijna 10 kilometer.

→ *Gezien de aard van de ingreep en de afstand tot het habitatrictlijngebied, kan gesteld worden dat er geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van dit gebied te verwachten zijn.*

Europese Vogelrichtlijngebieden

In de directe omgeving van het plangebied bevinden zich geen Vogelrichtlijngebieden. Het meest nabijgelegen Vogelrichtlijngebied 'Ijsselmeer' ligt op een afstand van ca 2,7 kilometer van het plangebied.

Het Ijsselmeer is een belangrijk broedgebied voor moerasvogels (Aalscholver, Roerdomp, Bruine kiekendief, Porseleinhoen, Rietzanger) en kustbroedvogels (Visdief en Bontbekplevier). De vogels broeden verspreid langs de kusten op natuurontwikkelingslocaties en buitendijkse gebieden langs de Friese en Noord-Hollandse kust als de Makkumerwaarden en De Ven bij Enkhuzen. De Makkumerwaarden zijn ook van betekenis als broedgebied van vogels van moerassig grasland (Porseleinhoen en Kempphaan). Het Ijsselmeer is van grote nationale en internationale betekenis voor watervogels, met name voor vis- en

bodemfauna-etende soorten (die o.a. foerageren op Driehoeksmosselen). Het IJsselmeer is ook van grote betekenis als slaappleats voor grasetende watervogels die in de omgeving foerageren. Langs de Friese kust ligt een concentratie waarden voor planteneters, terwijl dit gebied ook van belang is als slaappleats voor vogels die binnendijks foerageren.

De planlocatie grenst aan de bebouwde kern van Lemmer. Daarnaast vormt de aanwezige begraafplaats – met rondom opgaande beplanting – een beperking van de openheid. Door deze factoren is het gebied weinig aantrekkelijk voor vogels als ganzen, zwanen en weidevogels, soortgroepen die een voorkeur hebben voor open en ongestoord gebied.

- *De planlocatie is niet van relevant belang als leefgebied voor de vogelsoorten die relevant zijn voor Vogelrichtlijngebied IJsselmeer. Ook een eventuele uitstralende werking is gezien de afstand en de ligging achter de bebouwde kern van Lemmer niet aan de orde. Negatieve effecten op Vogelrichtlijngebied 'IJsselmeer' zijn dan ook niet te verwachten.*

Beschermde Natuurmonumenten

Het dichtstbijzijnde Beschermd Natuurmonument wordt gevormd door de ondiepe oeverdelen voor de IJsselmeerkust, waaronder de Steile Bank, op ruim 3 kilometer ten westen van het plangebied.

- *Gezien de grote afstand tot dit gebied zullen de beschermde waarden van het Beschermd Natuurmonument niet aangetast worden als gevolg van de realisatie van woningen aan de noordzijde van Lemmer.*

2.3 Nota Ruimte

Het structuurschema Groene Ruimte (SGR) is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur in het leven geroepen en worden ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied aangewezen.

Het SGR is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten het SGR laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

Het plangebied ligt ca 800 meter ten oosten van de Ecologische Hoofdstructuur (bron: Provincie Fryslân, kaart ecologische verbindingzones). De EHS bestaat hier uit natte graslanden langs de Brekken.

- *Gezien de afstand zal woningbouw op de beoogde locatie het functioneren van de EHS niet aantasten.*

Natuur buiten de EHS

Het plangebied heeft binnen het provinciaal beleid geen status als 'weidevogelgebied' of 'ganzenfoerageergebied'. Gezien de tamelijk besloten ligging is het plangebied bovendien niet van belang voor betreffende soortgroepen.

- *Een aantasting van in het provinciaal beleid als zodanig aangemerkt 'weidevogelgebied' of 'ganzengebied' – belangrijke natuurwaarden buiten de EHS – is niet aan de orde.*

3 FLORA EN FAUNA VAN HET ONDERZOEKSGBIED

3.1 Methode

Het onderzoek is gebaseerd op twee veldrondes op respectievelijk 24 april en 2 mei 2007. Tijdens de veldonderzoeken is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3) die ontheffingsplichtig zijn.

Tijdens het dagbezoek in april heeft de nadruk gelegen op onderzoek naar vissen, broedvogels, amfibieën, flora, zoogdieren, waterkevers en overige ongewervelden. Zo zijn onder andere alle watergangen met een schepnet om de 5 à 10 meter bemonsterd. In combinatie met de bemonstering van de watergangen zijn alle oevers van de watergangen nagelopen om eventueel aanwezige zonnende Ringslangen op te sporen.

In mei heeft een avondbezoek plaatsgevonden om de aan- of afwezigheid van Rugstreepad vast te stellen. De aanwezigheid van deze soort is bekend in de omgeving van Lemmer. Tevens heeft tijdens dit avondbezoek een inventarisatie plaatsgevonden van vleermuizen met behulp van een zogenaamde bat-detector.

Onderzoek naar Rugstreepad

Afhankelijk van de weersomstandigheden roept Rugstreepad in de periode half april tot eind juni met een optimum in mei. Het roepgeluid is zeer kenmerkend en tot op een afstand van maximaal 1 kilometer hoorbaar.

Op warme (vochtige en windstille) avonden in de periode eind april-juni kunnen locaties met roepende mannetjes (=potentiële voortplantingsplaatsen) vastgesteld worden. Indien roepende exemplaren worden waargenomen kan op deze locaties gericht gezocht worden naar eisnoeren en larven van Rugstreepad om voortplanting vast te stellen.

De uitgevoerde inventarisaties - aangevuld met beschikbare literatuurgegevens en gegevens uit databanken - geeft een goed beeld van de soortensamenstelling in het gebied.

Hieronder worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten zijn. De relevante soorten worden in de onderstaande paragrafen kort toegelicht. Een soortenlijst is opgenomen in Bijlage II. Een toelichting op de beschermingsstatus is gegeven in Bijlage III.

3.2 Flora

Gedurende het veldbezoek is binnen het plangebied de laag beschermde Zwanebloem verspreid aangetroffen in de slootjes. Voor Zwanebloem geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen automatisch een vrijstelling van artikel 8 en hoeft derhalve geen ontheffing te worden aangevraagd.

In het plangebied zijn alleen relatief algemene plantensoorten van vochtige tot natte plaatsen aangetroffen als Pinksterbloem, Kikkerbeet, Waternavel, Zwarte zegge en Gele lis. De agrarische gronden worden intensief tot matig intensief gebruikt. Opvallend zijn de groeiplaatsen van enkele kwelindicatoren (Holpijp

en Bittere veldkers). Op basis van de soortensamenstelling worden verder geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst verwacht en zeker geen strikt beschermde soorten van tabel 2 of 3.

→ *Het aanvragen van ontheffing annex art. 75 van de Flora- en faunawet en het verrichten van compenserende/ mitigerende maatregelen is voor flora niet aan de orde.*

3.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële verblijfplaatsen

Bebouwing en bomen ontbreken vrijwel geheel binnen het te bebouwen gebied. Hierdoor wordt geconcludeerd dat potentiële vaste verblijfplaatsen van zowel gebouwbewonende als boombewonende soorten afwezig zijn op de bouwlocatie.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Als gevolg van de voorgenomen plannen zullen geen opgaande lijnvormige structuren verdwijnen. De inrichtingsplannen leiden daarom niet tot schade aan de migratiemogelijkheden van vleermuizen.

Potentieel foerageergebied

De randen van het te bebouwen gebied worden gebruikt als foerageergebied door Gewone Dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (zie kaartbijlage I). Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawet echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Dat is hier niet het geval. Bovendien ontstaat na inrichting van het gebied ook weer geschikt foerageergebied (o.a. waterpartijen, tuinen en bosschages).

→ *Omdat geen potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn en er geen aantasting plaatsvindt van (potentieel) onmisbare vliegroutes en foerageergebied is er als gevolg van de beoogde plannen geen schade te verwachten op vleermuizen. Het aanvragen van een ontheffing is voor vleermuizen hier niet aan de orde.*

Overige zoogdieren

Binnen het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde zoogdiersoorten Gewone bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Aardmuis, Veldmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Muskusrat, Bruine rat, Haas, Egel en Mol (allen FFW tabel 1 of onbeschermd) aangetoond of te verwachten. De aanwezigheid van de strikt beschermde Waterspitsmuis (FFW tabel 3) kan gezien de biotoopomstandigheden worden uitgesloten.

Voor genoemde aanwezige en mogelijk aanwezige algemene soorten, die onder een licht beschermingsregime vallen, geldt in deze situatie automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9, 11 en 12 uit de Flora- en faunawet. Het aanvragen van ontheffing annex art. 75 van de Flora- en faunawet is derhalve niet aan de orde.

- *Bij de planrealisatie zullen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten echter niet aan de orde.*

3.4 Broedvogels

Er is geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van de veldbezoeken in combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en 'expert judgement' is een goede uitspraak te doen over de te verwachten soortensamenstelling.

Het terrein heeft een halfopen karakter en de aanwezige bebouwing en begraafplaats worden ingepast in het plan. Weidevogels ontbreken vrijwel geheel in het onderzoeksgebied. Slechts één paartje Scholekster is aangetroffen in de graslanden. Gezien de terreingesteldheid en ligging van het plangebied heeft het plangebied geen belangrijke functie voor weidevogels. Voor meer kritische weidevogels als Grutto en Tureluur is het gebied niet geschikt. Watervogels als Meerkoet, Wilde eend en Waterhoen zijn broedend aangetroffen langs de oevers van de sloten. Bos- en struweelvogels (onder andere Vink, Braamsluiper, Fitis, Tjiftjaf, Roodborst en Grote bonte specht) zijn vooral op de begraafplaats aangetroffen. De begraafplaats blijft echter in zijn huidige vorm gehandhaafd waardoor het broedbiotoop van deze broedvogels niet wordt aangetast. Wel is een territorium van Tjiftjaf vastgesteld in de bosschages aan de zuidoosthoek van het gebied.

In het te ontwikkelen gebied zijn geen nestplaatsen van vogelsoorten met een vaste verblijfplaats verwacht zoals spechten, roofvogels en uilen.

Als gevolg van de werkzaamheden verdwijnen mogelijk broedplaatsen van algemene vogelsoorten (Tjiftjaf, Scholekster, Wilde eend, Meerkoet en Waterhoen). De gunstige staat van instandhouding komt echter niet in gevaar, aangezien voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn in soortgelijke gebieden in de nabije omgeving. Het is overigens niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels.

- *Er mogen geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van vogels aanwezig zijn. Versturende activiteiten, zoals graafwerkzaamheden, dienen daarom buiten de broedperiode – als broedseizoen wordt doorgaans de periode 15 maart tot 15 juli aangehouden¹ – te worden gestart.*

De werkzaamheden hoeven overigens niet persé voor het broedseizoen te worden afgerond op voorwaarde is dat er geen broedgelegenheid ontstaat voor bijvoorbeeld een opportunistische soort als de Oeverzwaluw. Hieronder staan enkele aanbevelingen om het gebied extra onaantrekkelijk te maken voor broedvogels:

- creëer geen steilwanden (zoals zandhopen) waarin Oeverzwaluw kan nestelen;
- verwijder voorafgaand aan het broedseizoen de aanwezige ruigte en bosschages;
- voorkom dat tijdens de werkzaamheden opgaande ruigte ontstaat.

¹ Voor het broedseizoen gelden geen wettelijke datumgrenzen. Van belang is of broedvogels aanwezig zijn, ongeacht het tijdstip van het jaar.

3.5 Amfibieën en reptielen

Amfibieën

In het plangebied zijn bij het veldonderzoek de laag beschermde Meerkikker en Kleine watersalamander (allebei FFW tabel 1) aangetoond. Tevens kunnen Bruine kikker, Bastaardkikker en Gewone pad worden verwacht in het plangebied. Voor al deze soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen automatische een vrijstelling van artikel 9,11 en 12 de Flora- en faunawet. Naar verwachting worden de oeverzones van de waterpartijen door genoemde soorten als voortplantingswater gebruikt. Daarnaast is het mogelijk dat het plangebied wordt gebruikt als overwinteringsgebied van genoemde soorten.

De strikt beschermde Poelkikker en Rugstreepad zijn ondanks intensief veldonderzoek niet aangetroffen. Tijdens het dagbezoek in april zijn geen eisoeren/ larven en volwassen exemplaren aangetroffen bij het nalopen en bemonsteren van watergangen. Ook zijn geen roepende exemplaren waargenomen gedurende het avondbezoek in mei. Op basis van de terreinkenmerken en beschikbare verspreidingsgegevens is Poelkikker overigens ook niet te verwachten. Rugstreepad is wel in de omgeving van Lemmer bekend (Provincie Fryslân, digitale natuuratlas).

Het is goed om te beseffen dat tijdens de werkzaamheden geschikte voortplantingslocaties voor Rugstreepad kunnen ontstaan op plaatsen waar graafwerkzaamheden verricht worden (o.a. ondiepe plassen en rijsporen). Het is zodoende aan te bevelen om te voorkomen dat dergelijke ondiepe wateren in de periode van april tot oktober aanwezig zijn, de periode waarin Rugstreepad actief is en zich kan vestigen.

Kwetsbaarheid amfibieën

Voortplantende amfibieën

Gedurende de voortplantingsperiode, die zich volledig afspeelt in het water, zijn amfibieën kwetsbaar. Er zijn dan eisoeren, eiklumpen en larven aanwezig. Dit speelt ongeveer in de periode tussen maart tot en met 15 augustus.

Overwinterende amfibieën

Ook in de overwinteringsperiode (half november – februari/maart), zijn amfibieën kwetsbaar. De dieren zijn dan immobiel en dus niet in staat om te vluchten. De amfibieënsoorten Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander overwinteren over het algemeen op het land. Bastaardkikker en Meerkikker overwinteren in de sliblaag van watergangen.

Werkzaamheden aan watergangen dienen vanuit het oogpunt van amfibieën bij voorkeur buiten de periode van maart tot en met 15 augustus plaats te vinden. De minst schadelijke periode voor het dempen van de watergangen is september-oktober.

→ *De aanvraag van ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet en het verrichten van mitigerende en compenserende maatregelen is voor amfibieën niet aan de orde. Wel wordt aanbevolen te voorkomen dat gedurende de werkzaamheden geschikte voortplantingswateren voor Rugstreepad ontstaan.*

Reptielen

Er zijn geen reptielen aangetroffen in het plangebied. Gezien de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (RAVON, Natuurloket) werd de Ringslang als mogelijk enige soort verwacht in (de omgeving van) het plangebied. Ondanks intensieve inventarisatie van zonnige oevers is de soort niet aangetroffen.

Het terrein herbergt geen geschikte voortplantingsplaatsen (broeihopen e.d.) voor Ringslang. Sloten in het plangebied vormen mogelijk (tijdelijk) foerageergebied voor zwervende Ringslangen. Het bouwrijp maken van het plangebied zal slechts een beperkte aantasting van (potentieel) foerageergebied van Ringslang kunnen betekenen.

- *De locatie vormt geen vaste verblijfplaats voor Ringslang. In het geval een zwervend exemplaar van Ringslang de locatie zou aandoen kan deze vluchten wanneer de werkzaamheden worden opgestart. Schade zal hierbij niet optreden. Een ontheffing is hier voor reptielen niet aan de orde.*

3.6 Vissen

In het plangebied zijn tijdens het veldonderzoek Tiendoornige stekelbaars, Snoek, Zeelt en Kleine modderkruiper aangetroffen. Van genoemde soorten is Kleine modderkruiper (FFW tabel 2) beschermd volgens de Flora- en faunawet.

Kleine modderkruiper

Kleine modderkruiper is in relatief grote aantallen aangetroffen in diverse sloten verspreid door het plangebied (zie kaartbijlage I). Het betrof hier zowel juveniele als adulte exemplaren. Naar verwachting plant de soort zich voor in de ondiepe oeverzones van de waterpartijen.

Door het dempen van sloten treedt mogelijk schade op aan Kleine modderkruiper. Voor schade aan Kleine modderkruiper is het aanvragen van ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Een dergelijke ontheffing wordt alleen onder voorwaarden verleend (zie onderstaand tekstkader).

Ontheffing Kleine modderkruiper

- Beargumentering waarom inpassing van leefgebieden van Kleine modderkruiper niet mogelijk is (zijn er geen alternatieven?);
- Compensatie in de vorm van nieuw leefgebied. Voorbeelden zijn natuurvriendelijk ingerichte oevers met minimaal een vergelijkbare oppervlakte en kwaliteit als het gebied dat verloren gaat;
- Verwijderen leefgebied mag alleen in minst kwetsbare periode buiten het voortplantingsseizoen en de opgroeiperiode van visbroed (april-augustus);
- De te dempen sloten en de verwijderen bagger dient te worden onderzocht op aanwezige vis (en amfibieën). Aangetroffen exemplaren dienen weer uitgezet te worden in geschikte wateren buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

- *Het aanvragen van ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet met daaraan verbonden eisen is noodzakelijk voor Kleine modderkruiper.*

3.7 Ongewervelden

In het plangebied zijn geen beschermde insectensoorten of soorten van de Rode Lijsten aangetroffen of te verwachten. Geschikte terreinkenmerken voor beschermde insecten zijn meestal beperkt tot natuurgebieden of een specifiek vegetatietype. Dergelijke biotoopcondities ontbreken binnen het plangebied.

- *De aanvraag van ontheffing annex art. 75 van de Flora- en faunawet en het verrichten van mitigerende en compenserende maatregelen is hier voor ongewervelden niet aan de orde.*

4 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Broekhuizen S. *et al.* (1992). *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). *Europese Natuur in Nederland*. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Lange, E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). *Zoogdieren van West-Europa*. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Nöllert, A. & C. Nöllert (2001). *Amfibieëngids van Europa*. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna (www.minlnv.nl).
- Natuurloket (www.natuurloket.nl)
- Provincie Fryslân (www.fryslan.nl). Website met informatie over soortenverspreiding (Digitale Natuuratlas) en natuurbeleid (EHS, verbindingzones en Ganzenbeleid)
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland. (www.ravon.nl)
- SOVON Vogelonderzoek Nederland (2002). *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 tot 2000*. – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey–Nederland, Leiden.
- Sparreboom, M. (red.) (1981). *De amfibieën van Nederland, België en Luxemburg*. AA Balkema, Rotterdam.

BIJLAGEN

BIJLAGE I: KAARTMATERIAAL BESCHERMDE SOORTEN

BIJLAGE II: SOORTENLIJST

Soort	Terreingebruik /Aantal	Status
> FLORA		
Zwanebloem	Verspreid in alle sloten	FFW- Tabel 1
> ZOOGDIEREN		
Aardmuis	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
Bosmuis	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
Egel	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
Gewone bosspitsmuis	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
Gewone dwergvleermuis	Verspreid, foeragerend	FFW - Tabel 3/ HR IV
Haas	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
Huisspitsmuis	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
Mol	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
Rosse woelmuis	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
Veldmuis	Verspreid, mogelijk voortplantend	FFW - Tabel 1
> BROEDVOGELS		
Braamsluiper	Broedend (begraafplaats)	FFW - Tabel 2,3
Fitis	Broedend (begraafplaats)	FFW - Tabel 2,3
Grote bonte specht	Broedend (begraafplaats)	FFW - Tabel 2,3
Meerkoet	Broedend (slootkanten)	FFW - Tabel 2,3
Roodborst	Broedend (begraafplaats)	FFW - Tabel 2,3
Scholekster	Broedend (open gebied)	FFW - Tabel 2,3
Tijftjaf	Broedend (boschages)	FFW - Tabel 2,3
Vink	Broedend (begraafplaats)	FFW - Tabel 2,3
Waterhoen	Broedend (slootkanten)	FFW - Tabel 2,3
Wilde eend	Broedend (slootkanten)	FFW - Tabel 2,3
> AMFIBIEEN EN REPTIELEN		
Bastaardkikker	Verspreid, voortplantend en overwinterend	FFW - Tabel 1
Bruine kikker	Verspreid, voortplantend en overwinterend	FFW - Tabel 1
Gewone pad	Verspreid, voortplantend en overwinterend	FFW - Tabel 1
Kleine watersalamander	Verspreid, voortplantend en overwinterend	FFW - Tabel 1
Meerkikker	Verspreid, voortplantend en overwinterend	FFW - Tabel 1
> VISSSEN		
Kleine modderkruiper	Verspreid	FFW- Tabel 2
Snoek	Verspreid	
Tiendornige stekelbaars	Verspreid	
Zeelt	Verspreid	
> ONGEWERVELDEN		
Dagvlinders		
Geen beschermde soorten of soorten van de Rode lijsten		
Libellen		
Geen beschermde soorten of soorten van de Rode lijsten		

Legenda soorten tabel:

Beschermingsregiem Flora- en faunawet (FFW):

Tabel 1: 'Algemene soorten' waarvoor veelal automatisch vrijstelling geldt;

Tabel 2: 'Overige soorten' waarvoor vrijstelling geldt, mits activiteiten voldoen aan goedgekeurde gedragscode;

Tabel 3: Soorten van Bijlage IV HR/ bijlage 1 AMvB artikel 75 FFW, waarvoor alleen onder strikte voorwaarden vrijstelling mogelijk is.

Tijdens hun broedseizoen zijn vogels strikter beschermd (Tabel 3) dan buiten deze periode (Tabel 2)

RL 0 t/m RL 4 verwijzen naar de status op de Rode lijsten:

0= Verdwenen; 1= Ernstig bedreigd; 2= Bedreigd; 3= Kwetsbaar; 4= Gevoelig

BIJLAGE III: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Met de Flora- en faunawet (FFW) is beoogd een geïntegreerd soortenbeschermingsregime te creëren dat voldoet aan de internationale verplichtingen. Doordat het verkrijgen van ontheffing en vrijstelling slechts mogelijk was onder bepaalde voorwaarden, werd de Flora- en faunawet na de inwerkingtreding al snel als belemmerend ervaren in het maatschappelijke verkeer.

De belemmerende factoren werden met name veroorzaakt, door het afwegingskader, dat ook voor zeer algemeen voorkomende soorten gold als b.v. Mol, Veldmuis, Bosmuis en Konijn. Dit zorgde voor onnodige belemmeringen van werkzaamheden en veel administratieve lastendruk.

Vanaf 23 februari 2005 is een wetwijziging van kracht geworden waarbij de mogelijkheden verruimd zijn voor het verlenen van ontheffing/ vrijstelling van de verbodsbepalingen in het kader van de FFW. Dit geldt met name voor de algemeen voorkomende soorten.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de FFW:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is.
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. insecten, libellen en kevers) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Verbodsbepalingen

De FFW kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8 van de FFW. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12 (zie kader). In hoeverre de verbodsbepalingen van toepassing zijn is afhankelijk van het beschermingsregime waartoe de soort behoort.

Algemene verbodsbepalingen voor beschermde inheemse soorten dieren en planten. Flora- en faunawet, artikelen 8 t/m 12.

Art. 8:	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Art. 9:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop te sporen.
Art. 10:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
Art. 11:	Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
Art. 12:	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Drie beschermingsregimes planten- en diersoorten

Met ingang van het wijzigingsbesluit artikel 75 zijn drie verschillende beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. In alle gevallen is onverminderd de zorgplicht van toepassing:

'Ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of na te laten.'

Tabel 1 'Algemene soorten'

Onder deze groep vallen o.a. alle algemeen voorkomende beschermde zoogdieren, amfibieën en vaatplanten (in totaal 43 soorten). Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor overtreding van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW en hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

Tabel 2 'Overige soorten (gedragscode)'

Onder deze groep vallen een aantal minder algemene soorten (in totaal 101) en vogels. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor overtreding van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een gedragscode. De gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring door de minister van LNV. De gedragscode geeft richtlijnen aan om schade aan de soort te voorkomen of te minimaliseren (Artikel 16c wijzigingsbesluit).

Voorheen was nooit vrijstelling mogelijk voor van nature voorkomende vogelsoorten. Nu kan alleen vrijstelling verkregen worden indien:

- sprake is van belang a) t/m d);
- sprake is van onopzettelijk verstoren (artikel 10) in geval van bij de wet genoemde belangen, en er geen wezenlijke invloed (significante effecten) is;
- In geval van belang g), behalve in de periode 15 maart-15 juli.

Tabel 3 'Soorten van Bijlage I AMvB Artikel 75 / soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV'

Onder de eerste groep vallen met name soorten die een kwetsbare status hebben (in totaal 37 soorten) en vogels (in geval niet gewerkt wordt met een gedragscode). Ze hebben een vergelijkbare bescherming als soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV.

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, is voor deze soorten ontheffing van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW altijd noodzakelijk. De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang²;
2. er is geen alternatief;
3. de activiteiten doen geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

De laatste twee criteria worden in het wijzigingsbesluit samengevat als 'zorgvuldig handelen', waarbij elke vorm van schade aan de soort voorkomen moet worden. Aan alle drie criteria moet gelijktijdig voldaan worden. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik, is het niet mogelijk voor artikel 10 van de FFW een ontheffing te verkrijgen. Voor de artikelen 8, 9, 11 en 12 geldt wel een vrijstelling, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode.

Rode lijsten

De Minister van LNV heeft ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd³. Voor Rodelijst-soorten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg.

2 a) de bepalingen inzake de gemeenschappelijke markt en een vrij verkeer van goederen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap; b) de bescherming van flora en fauna; c) de veiligheid van het luchtverkeer; d) de volksgezondheid of openbare veiligheid; e) dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten; f) het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, anders dan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren; g) belangrijke overlast veroorzaakt door dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort; h) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw; i) bestendig gebruik; j) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

³ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna

Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Vanaf dat moment heeft Nederland de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving verankerd. Nederland zal aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging waarborgen rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast zal Nederland in de komende jaren voor alle gebieden die samen Natura 2000 vormen, beheerplannen opstellen.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Voor een volledig begrip wordt verwezen naar de oorspronkelijke wetsteksten (www9.minlnv.nl 'thema Natuurwetgeving'). Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend.